

IVADAS

Pastarasis, 25-asis, „Lietuvos archeologijos“ periodinio leidinio tomas skirtas akmens ir bronzos amžiaus tyrimų problematikai Lietuvoje ir kaimyninėse teritorijose aptarti. Ši knyga reikšminga straipsniais, kuriuose apžvelgiamos pagrindinės akmens ir bronzos amžiaus kultūros, pateikiama naujai tirtų paminklų chronologinė bei juose aptiktos medžiagos tipologinė ir kultūrinė interpretacija, išryškinami nauji ekosocialiniai ir kultūriniai atskirų bendruomenių ypatumai.

Leidinyje nagrinėjama keletas labai svarbių problemų, susijusių su paleolito tyrinėjimais Lietuvoje. Įdomiausias tuo požiūriu yra L. Daugnoros straipsnis, kuriame aptariami mamutų gyvensenos Lietuvoje ypatumai. Ilgą laiką buvo manoma, kad ištirpus ledynams mamutai klaidžiojo Lietuvos tundroje. Tačiau tenka apgailėstauti, kad Lietuvos teritorijoje jų poledyniniu laikotarpiu nebuvo. Autorius, radiologiniu metodu datavęs mamutų kaulus, kurie aptinkami Lietuvos teritorijoje, nustatė, kad jie yra iš kitų, žymiai ankstesnių tarpledyninių laikotarpių. Neanatomine tvarka aptinkami mamutų skeleto kaulai rodo, kad dėl paskutiniojo apledėjimo veiksnių jie iš savo žūties vietų buvo išjudinti.

E. Šatavičius, peržiūrėjęs Lietuvoje aptinkamą paleolito laikotarpio medžiagą, nustatė, kad vėlyvojo paleolito Bromės kultūros dirbinių radimviečių yra ne taip jau mažai – per 30, kurių dauguma aptinkama Pietų Lietuvoje. Šio leidinio straipsnyje archeologas pirmą kartą detalai aprašo aptiktą Bromės kultūros medžiagą, pateikia šios kultūros titnago apdirbimo technologiją. Autorius, remdamasis gamtamoksliniu ir tipologiniu datavimu, teigia, kad ši kultūra Lietuvoje galėjo egzistuoti Aleriodo-Driaso III periodo pradžioje.

Kolegų iš Baltarusijos V. S. Obuchovskij, E. G. Kalečic ir archeologo V. Juodagalvio tyrinėti daugiasluoksniai akmens amžiaus paminklai rodo daugelį metų archeologų tyrinėtuose atskiruose mikroregionuose ak-

mens amžiaus kultūrų kaitą ir raidą. Atskirų mikrokompleksų išskyrimas iš visumos ir detalus jų nagrinėjimas turi perspektyvą ateityje, nurodo kryptį analogiškiems Pietų Lietuvos akmens amžiaus paminklams tirti. Šiais autorių tyrinėjimų duomenimis ateityje, ruošiant apibendrinamojo pobūdžio darbus, bus galima patikimiau remtis.

Labai įdomus ir reikšmingas yra kolegos E. B. Saltsman iš Kaliningrado straipsnis, skirtas vieno paminklo pietinėje pajūrinėje Kaliningrado miesto dalyje tyrimams. Šis straipsnis gal ir nebūtų toks įdomus, jei ne labai ankstyva šios gyvenvietės data ir savita archeologinė medžiaga, kuri rodo, kad Pamarių kultūra galėjo formuotis vietoje. Tokiu būdu neatrodytų labai nacionalistiški ikikarinės Vokietijos archeologų ir ne taip seni estų archeologo V. Lang pasisakymai, kad Virvelinės keramikos kultūra galėjo formuotis vietoje ir su bendraeuropiniu chorizontu nieko bendra neturėjo. Autoriaus pateikti Pribrežnoje gyvenvietės tyrimai yra savotiška sensacija Pamarių kultūros formavimosi ir Virvelinės keramikos kultūros tyrimų srityje.

Vėlyvojo neolito ir senojo bronzos amžiaus tyrimams labai svarbūs G. Piličiausko ir Dž. Brazaičio straipsniai. Daugiasluoksnės Papiškių (Vilniaus r.) gyvenvietės tyrimai ir medžiagos paskelbimas rodo, kokia buvo kultūrinė situacija Pietryčių Lietuvoje mezolito ir senojo bronzos amžių laikotarpiu. G. Piličiausko straipsnyje skelbiama dalis Karaviškių 6-ojoje (Varėnos r.) gyvenvietėje rastos labai reikšmingos medžiagos Pietų Lietuvos sąlyginai laiko požiūriu artimų radinių grupių išskyrimui.

A. Čivilytės straipsnyje aptariama Berlyno priešistorės muziejuje saugomos Dovelų kaimo apylinkėje (Klaipėdos r.) rastos bronzos amžiaus liejimo formelės paskirtis ir reikšmė. Kartu pateikiama plati Europos kontekste metalo liejimo formelių interpretacija metalinių dirbinių gamybos atžvilgiu.

L. Daugnoros ir A. Girininko straipsnis skirtas senojo bronzos amžiaus Kretuono 1-osios (Švenčionių r.) gyvenvietės bendruomenės gyvensenai tirti. Jame aptariami ūkio savitumai bei bendruomenės struktūros klausimai remiantis osteologine, archeologine medžiaga. Autoriai nustatė, kad miškų zonoje ryškus gamybinio ūkio suintensyvėjimas pastebimas senojo bronzos amžiaus pradžioje.

M. Stančikaitės ir I. Antanaitis-Jacobs straipsnis skirtas Lietuvos akmens amžiaus ūkio raidai tirti. Ūkio raidos modelis autorių pateikiamas palinologinių tyrimų rezultatų duomenimis. Autorių nuomone, gamybinis ūkis miškų neolito zonoje pradėjo formuotis ankstyvojo-viduriniojo neolito sandūroje.

Recenzijų skyriuje T. Ostrauskas aptaria neseniai Kijeve išleistą L. Zalizniako monografiją „Передісторія України X–V тис. до н. э.“, skirtą Ukrainos mezolito problemoms spręsti.

Šis straipsnių ir publikacijų rinkinys yra svarbus ir reikšmingas Lietuvos priešistorės tyrimams. Tenka pasidžiaugti, kad šiame leidinyje aptariamos ne tik Lietuvos, bet ir kitų kaimyninių šalių mokslininkams išskylančios problemos. Autoriai dėkoja visiems, padėjusiems tirti akmens amžiaus paminklus, ir leidėjams, prisidėjusiems prie šio leidinio parengimo.

ALGIRDAS GIRININKAS